

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดกรรรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 7 กันยายน 2543

ตำรวจจราจรกับรถมอเตอร์ไซด์

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

คนขี่รถมอเตอร์ไซด์จำนวนน้อยนักที่มาจากชนชั้นผู้มีอันจะกิน ส่วนใหญ่มาจากชนชั้นกลางระดับล่าง (Lower Middle Class) คนยากคนจนที่เชื่อว่าหารถมอเตอร์ไซด์มาขี่ขี่มีอยู่บ้างเหมือนกัน แต่เป็นส่วนน้อย

บนท้องถนน ประเภทของยานพาหนะที่โดยสารบ่งบอกที่มาแห่งชนชั้น ผู้ที่มาจากชนชั้นที่มีฐานะดีขี่รถยนต์ โดยที่ขี่หือ รุน และขนาดของรถยนต์ที่ขี่ขี่จำแนกฐานะทางเศรษฐกิจ ส่วนผู้ที่มีฐานะไม่ดีขี่มอเตอร์ไซด์หรือโดยสารรถเมล์ โดยที่ชนต่ำชั้น (The Underclass) อาศัยการเดินทางเป็นด้านหลัก และอาศัยที่สาธารณะเป็นที่ซุกหัวนอน ถนนอันยานพาหนะอาศัยในการคมนาคมจึงเป็นที่สถิตแห่งชนชั้น พลุกพล่านด้วยผู้คนชนชั้นต่างๆ

สำนึกแห่งชนชั้นจะถูกปลูกให้ตื่นในทันทีที่ที่ยานพาหนะขับเคลื่อนสู่ท้องถนน ความแตกต่างในด้านฐานะทางเศรษฐกิจปรากฏอย่างเด่นชัดระหว่าง ‘พวกรถเก๋ง’ กับ ‘พวกรถมอเตอร์ไซด์’ ‘พวกรถเก๋ง’ จะก่นประนาม ‘พวกรถมอเตอร์ไซด์’ และ ‘พวกรถแท็กซี่’ ในยามที่มีการขับเคลื่อนยานพาหนะชนิดไว้พัฒนาธรรมในการใช้ถนน การก่นประนามนั้นเหมารวมทั้งพวก โดยปราศจากการจำแนก ‘พวกรถมอเตอร์ไซด์’ และ ‘พวกรถแท็กซี่’ ก่นประนาม ‘พวกรถเก๋ง’ โดยไม่จำแนกแจกเช่นเดียวกัน การกล่าวหาเหมารวมเช่นนี้ส่อให้เห็นถึงสำนึกแห่งชนชั้นที่แฝงอยู่ในใจ แต่สำนึกเช่นนี้อาจไม่สร้างปัญหาความคุกรุ่นในสังคม ตราบเท่าที่สังคมยังมีได้รับ ‘สารกระตุ้น’ ความคุกรุ่นดังกล่าวนี้

ตำรวจจราจรที่ทำงานบนถนนจัดอยู่ใน ‘พวกรถมอเตอร์ไซด์’ มีแต่ นายตำรวจสัญญาบัตรเท่านั้นที่นับเนื่องเป็น ‘พวกรถเก๋ง’ แต่ตำรวจจราจรชั้นประทวนมิได้ผสมกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ ‘พวกรถมอเตอร์ไซด์’ เนื่องจากตำรวจจราจรมีอำนาจในการจัดระเบียบบนท้องถนน แม้อำนาจดังกล่าวนี้จะครอบคลุมการจัดระเบียบทั้ง ‘รถเก๋ง’ ‘รถมอเตอร์ไซด์’ และยานพาหนะอื่นๆ แต่โดยเหตุที่ระบบอำนาจนิยมและระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ฝังรากลึกในสังคมไทย ตำรวจจราจรจึงต้องสยบต่อ ‘พวกรถเก๋ง’ บางหมู่เหล่า และใช้อำนาจในการจัดการ ‘พวกรถ

มอเตอริไซค์' และ 'พวกรถแท็กซี่' เป็นด้านหลัก อำนาจในการจัดการระเบียบบนท้องถนนนี้เอง ทำให้ ตำรวจจราจรแม้แต่ชั้นประทวนไม่มีสำนักแห่งชั้นชนร่วมกับ 'พวกรถมอเตอริไซค์' และ 'พวกรถแท็กซี่'

การตั้งด่านตรวจและจ้องจับผิด 'พวกรถมอเตอริไซค์' ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป ในขณะที่ไม่เคยปรากฏว่ามีการตั้งด่านตรวจและจ้องจับผิด 'พวกรถเบนซ์' ทั้งๆที่บรรดามิชชันนารีพระดับ หัวแถว หัวหน้ามาเพีย นายบ่อน นักค้ายาเสพติด พ่อค้าของหนีภาษี นักฟอกเงิน รัฐมนตรีผู้ฉ้อราษฎร์ บังหลวง ฯลฯ ล้วนขับซ็วรถเบนซ์หรือรถระดับเดียวกัน ในสภาพการณ์ที่ตำรวจจราจรแสดงอาการ 'หงอ' ต่อ 'พวกรถเบนซ์' แต่กลับจ้องจับผิดและหาทางลงโทษ 'พวกรถมอเตอริไซค์' ก่อให้เกิดความรู้สึกในใจ สาธารณชนผู้มีใจเป็นธรรมว่า ตำรวจจราจรบังคับใช้กฎหมายจราจรอย่างไม่เสมอภาค ความรู้สึกเช่น นี้รุนแรงเป็นพิเศษในหมู่ 'พวกรถมอเตอริไซค์' และ 'พวกรถแท็กซี่' มิใช่ต้องกล่าวว่า ตำรวจจราจรบาง ภาคส่วนรีดไถหรือเก็บส่วยจาก 'พวกมอเตอริไซค์' และ 'พวกรถแท็กซี่' ด้วย

ในสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นนี้ มิใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่ 'พวกรถมอเตอริไซค์' และ 'พวกรถแท็กซี่' จะมีความรู้สึกอันแรงกล้าว่า ตำรวจจราจรปฏิบัติต่อคนจนแตกต่างจากคนรวย และมีเรื่องน่าประหลาดใจอีกเช่นกันที่ 'พวกรถมอเตอริไซค์' รู้สึกสะใจที่สามารถฝ่าไฟแดงโดย ตำรวจจราจรจับไม่ได้ไล่ไม่ทัน ในเมื่อ 'พวกรถเบนซ์' สามารถ 'ฝ่าไฟแดง' ได้ เหตุไฉน 'พวกรถ มอเตอริไซค์' จะฝ่าไฟแดงไม่ได้เล่า

ความรู้สึกของประชาชนที่มีได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกันจากรัฐ ก่อให้เกิดความ คุกรุ่นในสังคม ความคุกรุ่นนี้สามารถสะสมทวีตามกาลเวลา และระเบิดเป็นเหตุจลาจลในที่สุดได้

เหตุจลาจลที่เกิดขึ้นในตัวเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อต้นเดือนกันยายน 2543 นับเป็น อุทาหรณ์ของความข้างต้นนี้ หนังสือพิมพ์หลายฉบับรายงานข่าวต้องตรงกันว่า การจลาจลเกิดจาก ความไม่พอใจตำรวจจราจรที่ไล่บี้ 'พวกรถมอเตอริไซค์' ไม่หยุดหย่อน ถึงกับมีการเรียกร้องให้ย้าย ตำรวจจราจรออกนอกเขต อย่างไรก็ตาม ฝ่ายปกครองบางภาคส่วนเชื่อว่า มี 'มือที่สาม' หนุนหลังการ จลาจลครั้งนี้ แทนที่จะเพ่งพิเคราะห์หาความผิดพลาดของฝ่ายปกครอง กลับใช้เวลาในการสืบหา 'มือ ที่สาม'

เหตุใดตำรวจจราจรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชจึงขยันในการตรวจจับ 'พวกรถ มอเตอริไซค์' ตั้งแต่ฟ้ายังไม่สว่าง จวบจนดึกดื่นค้ำคื่น หนังสือพิมพ์บางฉบับเสนออธิบายว่า เป็นเพราะมีสิ่งจูงใจในด้านรายได้ เนื่องจากมีระเบียบในการแบ่งปันรายได้จากค่าปรับระหว่าง ตำรวจผู้ปฏิบัติงานกับคลังแผ่นดินในสัดส่วน 70 ต่อ 30 สิ่งจูงใจดังกล่าวนี้ขับเคลื่อนพลังการทำงาน ของตำรวจจราจร เพราะช่วยให้มีรายได้เสริมเพิ่มเติมจากเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงปกติ

การให้สิ่งจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่มีผลในการกำหนดประพฤติกรรมของเจ้าพนักงาน แม้ว่าสิ่งจูงใจด้านรายได้ช่วยกระตุ้นการทำงานได้ แต่ในเมื่อตำรวจจรรยาบรรณมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย สิ่งจูงใจด้านรายได้อาจกระตุ้นให้มีการใช้อำนาจในทางมิชอบได้ หากปราศจากการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ การออกแบบโครงสร้างสิ่งจูงใจเป็นเรื่องสำคัญ การกำหนดให้ตำรวจจรรยาบรรณได้ส่วนแบ่งจากค่าปรับโดยปราศจากเพดานขั้นสูง ย่อมชักจูงให้ตำรวจจรรยาบรรณใช้อำนาจหน้าที่เกินเลยกว่าระดับอันเหมาะสม (Over-regulation) ได้ คดีความผิดด้านการจรรยาบรรณเป็นคดีที่ผู้ต้องหาอยากที่จะต่อสู้ได้ หากตำรวจกล่าวหาว่า ผู้ต้องหาฝ่าไฟแดง แม้ผู้ต้องหาจะแก้ข้อกล่าวหาอย่างไร ศาลย่อมรับฟังการกล่าวหาของเจ้าพนักงาน โดยที่ผู้ต้องหาเป็นฝ่ายต้องรับภาระในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง ในเมื่อต้นทุนการพิสูจน์ความบริสุทธิ์สูงกว่าค่าปรับที่ต้องเสีย ผู้ต้องหาจึงมักเลือกจ่ายค่าปรับ แม้จะถูกกลั่นแกล้งก็ตาม

การใช้อำนาจหน้าที่เกินเลยกว่าระดับอันเหมาะสมเกิดขึ้นได้เสมอ หากไม่ระมัดระวังในการออกแบบโครงสร้างสิ่งจูงใจ ลองพิจารณาตัวอย่างการให้รางวัลแก่ตำรวจที่สามารถจับกุมผู้มียาเสพติดในครอบครองได้ ตำรวจที่ปราศจากสำนึกแห่งหน้าที่อาจเลือกวิธียึดยาเสพติดให้ 'ผู้ต้องหา' เพียงเพื่อหวังรางวัล

ความรู้สึกของประชาชนในประเด็นการไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและอย่างเสมอภาคจากรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีผลต่อศานติสุขในสังคม ประเด็นดังกล่าวนี้มีได้มีเฉพาะแต่เรื่องการจรรยาบรรณเท่านั้น หากยังครอบคลุมกรณีอื่นหลากหลาย คนจนที่ต้องเดือดร้อนจากการสร้างเขื่อน ปากมูลอยู่ในฐานะอันเลวร้ายยิ่งกว่าผู้คนในเมืองนครศรีธรรมราชมากนัก